

SZENT ERZSÉBET

Az alázatos és szerény kis napvirágot, amely bezárja szirmait a nap lenyugtakor, Erzsébetvirágnak nevezi Hessen és Thüringia népe, emlékezésül a szeretet és könyörületesség szentjére, mert ő is, napvirág módjára nyitotta ki lelkét mindannak, ami Isten akaratának világos, verőfényes, sugaras tisztaságát árasztotta reá.

Napsütés és felhők járása, lombsuttogás és kicsi forrás hangja, aprócska napvirág és emberkéz állította díszes-drága templom regéli halkán, elmosódottan, töredezetten az idegen királyleány történetét, akinek megszentelt lábanyomán emlékező, áhítatos mese virágozik ki Thüringia és Hessen földjén.

*

Nagy vigassággal és méltóságteljes pompával fogadta Pozsonyban II. Endre király Thüringia tartományi grófjának követeit; a nemes urak bele nem fáradtak annak ecsetelésébe, milyen nemeslelkű, áldozatkész, vallásos férfi a fejedelmük, aki most legidősebb fiának, Hermannak jegyeséül kéri Erzsébetet, az akkor négyéves magyar királyleányt.

A király habozott. Nemcsak neki, de az egész királyi udvarnak szemefénye, dédelgetett, becézett kincse volt a kis Erzsébet, akit most, ha a házasságba csakugyan beleegyeznek, szokás szerint nyomban útnak kell bocsátaniok jövendőbeli hazájába. Ott fog akkor nevelkedni, hogy megszokja jövendőbeli férjét, megismerje új környezetét életét s hűséges gondviselője lehessen egykor annak a körnek, amelynek irányítójaul rendeltetett.

Az ország nagyjainak tanácsa hozzájárult a tervbevett házassághoz s így már a király inkább hajlott a követek kérésére.

— Az Isten szándékát váltod valóra, Felsőség úr, —

mondták a követek, — hiszen Klingsor, a költő, már négy évvel ezelőtt, a királykisasszony születésekor állította, hogy hazája láthatárán csodálatos új csillag tűnt fel, amelynek fénye Marburgig sugárzik!

Gertrud királyné, az édesanya, azonban még mindig habozott. Hiszen olyan kicsi volt még a gyermek, parányi szája alig morzsolja még az Úr imádságát, gyöngéd kis keze még támaszért tapogatózik, ki vigyáz rá, ki óvja, ki őrzi messzi idegenben?

A küldöttség feje, Varilla Walther nemes úr észrevette a királyasszony habozását.

— Megértem, ha nehezedre esik a válás, Felséges asszonyom, — fordult mély meghajlással Gertrudhoz, — de higgy nekem és nyugodj meg: Erzsébet hercegnőnek nem eshetik baja. Néhai Bendeleben lovagunk özvegye, Berta asszony fogja gondozni hűséges szeretettel és magam is ígérem nemesi szavamra, hogy drága kincsként őrzöm, életem árán is megvédelmezem, ha szükség lenne rá, jövődöbeli fejedelmünk hitvesét.

— Vedd az én szavamat is, Felséges asszony, — lépett elő a követek közül Mühlberg Meinhard gróf, — és nyugodj bele az Úr akaratába, amely Thuringia boldogítására küldené féltett leánykádát. Nemesi szavunkat adjuk mind a ketten, hogy fontos tisztségünknek, szigorú kötelességünknek fogjuk tartani a ráknbízott kincs hűséges őrizetét. Hitünkre fogadjuk, hogy gyámjainak tekintjük magunkat elindulásunk pillanatától fogva, addig az óhajtott percig, amíg hites férjében lel bátor és igaz védelmezőre!

Lassan-lassan sikerült eloszlatniuk a királyné félelmét, habozását, II. Endre is beleegyezett a házasságba s a lánykérőbe jött követség dolgavégeztével ajándékokkal elhalmozottan, jókedvűen kelt újra útra. A hozományul adott 1000 ezüst márkán kívül 2000 ezüst márka értékű ékszert, arannyal, ékkövel hímzett selyemszövetet, ezüstkádát és ezüstsőlcsőt, aranyedényeket, pompás hat lovat vitt a kíséret Erzsébet tulajdonaként. De a rákövetkező esztendőben újabb 7000 márka értékű nyers arany és ezüst, meg ékszer és drága szövet érkezett Erzsébet részére a thuringiai udvarhoz, jeléül annak, hogy a magyar királyi pár vágyakozó, meleg szeretettel gondol távollevő gyermekére.

Addigra a kis Erzsébet megszokta a wartburgi életet. A Duna zöldlombos partjaira nyíló pozsonyi vár után nem volt könnyű megszeretni a komor, fenyőkoszorúta Wartburgot. De a hat nemes lányka, akiket játszótársul adtak melléje, élükön Ágnessal, Herman gróf leányával, hamarosan megbarátkoztatta a kis jövevényt a grófi udvar életével. Hiszen aprócska gyermek volt a kis Erzsébet még akkor.

Ámbár igaz, hogy már abból az időből mesélik, mennyire szeretett imádkozni, milyen fontosnak találta Isten közellétét. Hiszen nem egyszer megtörtént, hogy zálogosdiban a zálogtárgy kiváltásáért egy imádságot mondatott el kis pajtásaival, váltságdíjul. Szokott dolog volt az is, hogy bármi nyereleménytárgyat kapott játékközben, azt nyomban továbbadta valami szegény gyermeknek, egy imádságot kérve viszonzásul az ajándékért. Sőt már ilyen fiatal korában is kötelességeket tűzött maga elé: mindennapra bizonyos számú ima elmondását határozta el s ettől a fogadásától nem is tágitott; bármivel telt el ideje napközben, este nem aludt el, míg imáit el nem mondta. A nemes lánykák közül tulajdonképpen csak Jutta követte őt ilyen szokásaiban; ők ketten, Erzsébet élete végéig, megőrizték a meleg barátságot, amely ilyen kiskorukban összefűzte őket.

A többi lánykának nem nagyon tetszett Erzsébet életmódja, de nem tetszett az az udvar felnőtt tagjainak sem, akik semmiképpen sem tudták megérteni a kis királylány elmélyedő, komoly, magányra hajló természetét. Pedig legkevésbé sem csodálatos, hogy a hazájától elszakított fiatal gyermek, aki mellett Zsófia hercegnő, a tartományi gróf felesége sohasem tudta, de nem is próbálta az anyát pótolni, magába vonul, csendes lesz és Istenhez kívánkozik.

Türelmetlen, ingerlékeny, bántó hangulat vette körül a thüringiai udvarban Erzsébetet, akit ottléte második esztendejében súlyos csapás ért. Gertrudot, a németbarát királynét, a nemesek egy elégedetlen csoportja megtámadta a pilisi erdőben és megölte, felhasználva II. Endre távollétét. Az udvarbéliek óvakodtak a rettenetes dráma részleteit emlegetni, de a szegény gyermek egy éjszakán kétségbeesett sírással riadt fel álmából: halott édesanyja könnyörgött hozzá, hogy imádkozzék lelkiüdvéért. Hosszú-hosszú, meleg, bensőséges imádkozás nyugtatta meg a felzaklatott leánykát, akinek utóbb,

álmában ismét megjelent édesanyja, s megköszönte forró imáit.

Ettől fogva a gyermek még zárkózottabb és magányosabb lesz s komolyságát még növeli az a szerencsétlenség, hogy ottléte ötödik esztendejében, 1216-ban, vőlegénye, a kis Herman, meghal. Ilyenképpen meginog Erzsébet helyzete az udvarnál. Hosszú tanácskozások folynak afölött, zárdába küldjék-e a halott vőlegény ifjú menyasszonyát, megtartva a kapott hozományt, — amelynek visszafizetését Thüringia pénzügyei igen megnehezítették volna, — vagy küldjék vissza a leánykát szüleihez, vállalva, hogy a magyar király jogosan felháborodik ezen a sértésen. (Thüringia udvari emberei könnyű lélekkel vállalták volna a magyar király felháborodását, lévén II. Endre elég messze ahhoz, hogy hadjáratot ne indítson a sértés megtorlására.)

Múlt az idő a fontolgatások közben s Erzsébet szelid nyugalommal várta, hogyan dől el sorsa. Elégedetten vette végül tudomásul, hogy Lajosnak szánták jegyeséül, a gróf második fiának, aki kora gyermekségétől kezdve szeretettel nézett az idegen hazából idetelepített bimbózó virágszálra.

Édes, gyönyörű, megnyerő kis teremtéssé fejlődött ezekben az években Erzsébet királykisasszony. De sem szépsége, sem rangja, soha, egy pillanatra le nem térítették arról az útról, amelyet gyermeki öntudatlansággal választott: Isten imádatának s az ő szellemében való cselekvésnek az útjáról.

De nem kell azt hinnünk, hogy Erzsébet különcködő komolysággal elzárkózott az élettől célja érdekében. Szelid és derűs lénye gyönyörködött az élet szépségeiben: nem egyszer perdült táncra az udvari ünnepeken. De csak egyetlen táncot járt minden alkalommal. „Elég egy lejtés, — mondta — a világ kedvéért, a többivel Isten kedvéért felhagyok.”

—Hogy a lemondás erényét gyakorolja, mindennap megvont magától valami csekélységet, így például vasárnap és ünnepeken sohasem húzott kesztyűt, ami csak a világi pompa kiegészítésére szolgál.

A fejedelemasszony nemcsak hogy rossz szemmel nézte ezeket a dolgokat, de nem habozott a legridegebben ki is fejezni érzéseit. A tartományi gróf hirtelen halálával Erzsébet elvesztette leghívebb pártfogóját s igen keservesen, szeretetlenül töltötte életét. Megtörtént, hogy a fejedelemasszony

Szent Erzsébet

Ágnessal és Erzsébettel együtt ünnepi misét akart hallgatni Eisenachban s utasítást adott a leánykáknak: vegyék fel ünneplő ruhájukat s tegyék fel aranykoronájukat is. A hercegnők így felékesítve meg is érkeztek s elfoglalták helyüket. De Erzsébetet, mikor a feszületre esett tekintete, kimondhatatlan alázat és szégyenkezés szállotta meg s levéve fejéről az aranykoronát, zokogva borult a földre. A fejedelemasszony értetlenül nézte a jelenetet s csak az udvari szokások tiszteletben tartására gondolt. — „Mit akarsz ezzel, Erzsébet? Hogyan lehetsz ilyen neveletlen? Hiszen kinevetnek!” — kérdezte megbotránkozottan a síró lánykától. „Nem bírok a Megváltó töviskoronájára nézni, — felelte Erzsébet, — mikor az én fejemet drágaköves aranykorona ékesíti. Olyan, mintha kigúnyolnám az ő szenvedéseit!”

Abban sincs csodálni való, hogy a hazájától elszakadt, s a gögöt nem ismerő lányka örömet elidőzött olykor szolgálólányai között, akik felevenítették az elhagyott magyar életről őrzött emlékeiket s mint gyermekkorában, otthon is rajongással vették körül szelíd úrnőjüket. Zsófia fejedelemasszony és Ágnes ezen is megbotránkoztak.

„Szolgálónak való, annak született, nem pedig egy uralkodó feleségének!” — mondta Ágnes gyűlölködően.

Egyetlen ember volt csak, aki szeretettel közeledett Erzsébethez a család tagjai közül: jövendőbeli hitvese, Lajos. A fiatal gróf, aki eleinte csak szánalomból szólt egy-egy jó szót az elhagyott gyermekhez, az évek múltával egyre mélysegebb szerelemmel vonzódott az alázatos, béketűrő és szépséges fiatal lányhoz. Sohasem tért vissza valamely útvjáról anélkül, hogy Erzsébetet valami apró ajándékkal meg ne örvendeztesse. Hol egy szentképet, kis feszületet, hímzett erszényt, kesztyűt, hol aranyláncot, drágaköves ékszert hozott neki s lassan kialakult az a szokás, hogyha Lajos útról jött s a várhoz közeledett, Erzsébet elébe sietett, Lajos pedig üdvözölvén menyasszonyát, mindjárt átnyújtotta a hozott ajándékot. Erzsébet boldog volt, ha nem is az ajándékért, hanem a vonzódásért, a figyelemért, amit ez jelentett. De mikor egy alkalommal Lajos megfélemezte a dologról s az udvari emberek diadalmasan suttozták a hírt, hogy úgylátszik, a fiatal gróf elállott házassági tervétől, a fiatal lány maga is megingott bizalmában. Felkereste Varilla Walthert, a pohárnokot, aki gyám-

jaként szerepelt a grófi udvarban. Varilla szentül ígérte, hogy megtudakolja Lajos szándékát s legközelebb egy vadászat alkalmával kérdést is intézett a fiatal grófhhoz, mi szándéka van a magyar királylánnyal? Feleségül veszi-e, vagy megmásítja szavát és hazaküldi Erzsébetet édesapjához?

A fiatal gróf csendben hallgatta hű embere szavait.

— Ha az Inselberg itt előttünk, — szólalt meg, — tetejétől az aljáig csupa arannyá válnék s enyém lenne, hogy Erzsébetet elküldjem magamtól, akkor sem tenném. Nincs nála drágább kincsem a világon, s hiába beszélnek róla akármit, sohasem hallgatok a rosszindulatú suttogásra. Ne hallgasson ő se mások beszédére. Én mellette vagyok és meg fogom védelmezni, mert szeretem őt és őt szeretem legjobban a világon.

Varilla Walther megnyugtató szavai és egy kis ezüst tükör volt az emléke ennek a beszélgetésnek, amely bizalomra és türelemre bírta Erzsébetet az 1221-ben bekövetkezett menyegzőig.

Thüringia legelőkelőbb nemes urai jelentek meg családotól az esküvőn, amelyen gróf Mühlberg és Varilla pohárnok vezették oltárhoz a menyasszonyt, eképen befejezván küldetésüket, amelyet tíz évvel ezelőtt vállaltak II. Endre udvarában.

Harsona zúgott, zene zengett, pompa és vígság díszítette a 21 éves tartományi gróf menyegzőjét.

Most néhány szeretettől áthatott, elégedett esztendő következett Erzsébet életében. Ha járt valaha boldog hitves, szeretett fejedelemasszony e földön, ő volt az, Lajos oldalán. Thüringia ifjú fejedelme a tisztaság, az igazság, jámborság nevében uralkodott, míg hitvesét mennyei szeretettől áthatott lelke a világ legfelségesebb trónjára ültette: a könyörületeség trónusára. Boldog békesség élt kettejük között s ugyanez a boldog békesség áradt Erzsébet lépte nyomán. Amire bizony szükség is volt ezidőben. Árvíz, tűzvész, ragály és éhínség uralkodott szerte a tartományban s Erzsébet, ha minden vagyonát szétosztotta is szegényei között, akkor sem segíthetett valamennyi szenvedőn. A gyermekek számára épített menedékhelyet szegény betegek kórháza követte, s a ferencesek nemcsak kolostort kaptak, hanem sajátmaga hímezte miseruhákat is. Erzsébet hűséges követője volt a ferencesek tanainak s ahol megtehetette, példájukra maga is szívesebben öltötte

fel a szegénység kopott ruháját a legdíszesebb fejedelmi palástnál.

Emiatt nem egy kellemetlensége akadt az udvarnál. Egy napon magyar küldöttség érkezett Wartburgba s Erzsébet, mikor öltözködéshez fogott, ijedten vette észre, hogy nincsen olyan ruhája, amelyben méltóképen megjelenhetnék a magyar urak előtt, mert valamennyi drága köntösét szétosztotta szegényei között.

— Uram Isten, — tette össze könyörögve kezét, — ha úgy látod jónak, hogy ne kelljen magamra idéznem Lajosom rosszaságát, miattam való szégyenkezését, tégy csodát alázatos szolgálóért. Ha csakugyan többre tartod minden pompás palástnál az én sóvárgó vágyakozásomat, hogy a Te kegyelmedbe öltözhessem, tégy csodát Uram, egyszer értem. — Aztán felemelt fejvel, bizakodó arccal lépett be a főurakhoz, akik ámuló tekintettel nézték a fejedelmi pompában tündöklő szépséges asszonyt. Dús ráncokban ömlött végig természetén a szegényes öltözék, bársonyos bíborszínben ragyogott a kopott szövet, melynek szakadásai s mállott foltjai úgy tündökölték a várakozók szemébe, mint megannyi reávarrt drágakő.

De nemcsak ezt az egy csodát mesélik a szent királylány életéből. Télidőn történt, — regéli a krónika, — hogy szokása szerint húst és egyéb élelmiszereket vitt egy kosárban kedves szegényeinek, mikor férjével találkozott, akit környezete egyre a fejedelemasszony adakozókedve ellen bujtogatott. Lajos megállította a feleségét; a szent asszony zavarában s attól való féltében, hogy a grófot felingerli, azt dadogta, hogy rózsákat visz a kosárban. A fejedelem meglepetten nézte asszonyát.

— Rózsákat? Télvíz idején? — nyúlt a kosár tetejéhez s íme a nyíló vörös rózsák egész tömege tárult elébe, míg Erzsébet feje fölött tündöklő kereszt ragyogott, égi sugaraival telehintve a hit fényében égő boldog arcot.

Ám csodákkal teljes az egész történet, amelyet a régi krónikák hagytak emlékeztető ajándékkul a késő utódoknak. Hiszen már maga az is csoda volt, a szeretet és hit csodája, miképen bírta Erzsébet a jámborul magára vállalt bűjtöket, a kórházak betegeivel való törődés fáradságát s körülötte élők kelletlen bánásmódját mosolygó arccal, alázatos szeretettel elviselni. Nem mártír volt, aki meghalni vágyik hitéért és

Istenéért, asszony volt és édesanya, aki megmutatta, miképen kell hívő szeretettel, mindent lebíró könyörülettel és minde nekfelett való türelemmel végigélni egy szenvedéssel teljes életet. Gyakran figyelmeztette azokat, akik azt hitték, vallási érzésük szigorú arcot, komor külsőt követel: miért próbálják megijeszteni az Istent, inkább vidám szívvel és könnyű lélekkel ajánlják neki életüket!

Ilyen vidám szívvel hordta élete minden terhét s Isten akarátában való alázatos megnyugvással viselte nehéz szomorúságát, amikor Lajos 1227 őszén ruhájára tűzte „Krisztus virágát”, ahogyan a keresztes háborúba vonulók vörös keresztjelét nevezték. Erzsébet megpróbálta lebeszélni férjét a kockázatos útról, de Lajos komoly szemmel nézett a fejedelemszonya:

— Ha a császár kívánná, hogy hadba szálljak érte, meg kellene tennem; azt akarod mondani, hogy Istenért ne tegyem meg? — Erzsébet lehajtott fejjel és vívódó lélekkel túrta, hogy férje megtegye az előkészületeket az indulásra.

A gróf útrakelt vitézei élén s Erzsébet magára maradt három gyermekével, akiknek egyedüli védelmezőjük ő maradt, minthogy oltalmazol, Mühlberg gróf és Varilla is, a tartományi gróf kíséretében voltak. Erős lélekkel törődött hát bele a változtathatatlanba s gyermekei gondos, szeretetelli nevelésén kívül semmi mással nem törődött, mint pártfogoltjaival.

Mint minden alkalommal, ha Lajos úton volt, az udvar lehetőleg meggátolta a grófnét jótékony cselekedeteiben. A vár kincstárosa ugyan egyelőre engedelmeskedett fejedelme utasításainak s kiszolgáltatta, amit Erzsébet kért, de amikor a fejedelemszony minden készpénze fogytán Wartburg gabonátárait is kiürítette, aztán pénzzé tette a Magyarországból magával hozott ezüstbölcsőt, aranyedényeket is, hogy szegényeit segíthesse, Henrik kormányzó és Konrád, Lajos gróf öccsei, „örültségekként” emlegették a grófné cselekedeteit. Erzsébet azonban zavartalan nyugalommal haladt tovább útján, azzal vigasztalván magát, hogy Isten már több ízben adta tanújelét, mennyire kedves előtte könyörületos szívé gyermekének munkája. Csikorgó hidegben, nehéz csomaggal lépegetett egyszer lefelé a hegyről a fejedelemszony. A gyermekek menedékházába indult, egész sereg játékszerrel kis

védencei számára. Gémberedett ujjai azonban elejtették a csomagot, amely egészen a hegy aljáig gurult. S íme, mikor a grófné lent megtalálta és kibontotta a csomagot, kiderült, hogy egyetlen darabnak sem történt baja, a bábuk s egyéb játékok sértetlenek maradtak, jeléül annak, hogy Isten szerető kezét tartja Erzsébet tettei fölött.

De, ha valamennyire túrték is, férjére való tekintettel, Erzsébet bőkezűségét, ennek egyszeriben vége lett, mihelyt a grófné legfiatalabb, negyedik gyermekének megszületése után híre jött, hogy Lajos gróf, még mielőtt a Szentföldet elérte volna, ragályos betegségben, Otrantóban elhunyt.

Erzsébetet rövid időre teljesen lenyűgözte fájdalma. Az élet minden szépsége elveszett számára férje halálával. Micsoda határtalan hit, micsoda végtelen szeretet kellett hozzá, hogy meggyötört lelke hozzászokjék a vigasztalan gondolat-hoz: magányosan kell járnia ezentúl az élet nehéz ösvényein.

Nem volt könnyű elviselni az özvegység gondolatát az alig húszesztendő fiatal teremtésnek. De ott volt körülötte a négy, segítségre szoruló gyermek s a lelke mélyén az a rendíthetetlen meggyőződés, hogy férjét nem vesztette el, az otrantói sír nem egyéb, mint keskeny mesgye, amely egyidőre elválasztotta kettejüket, de csak egy lépés kell hozzá, hogy ismét egyesüljenek.

A család gyásza egyidőre megszüntette az udvar áskálódását a mélyen sújtott özvegy ellen. Azonban Henrik és Konrád részben állandó szemrehányásnak érezték a fejedelemasszony jótékonykodását a saját viselkedésükért, másrészt meg a thüringiai-ház vagyonát féltették Erzsébet bőkezűségétől. Ez a félelem, meg tanácsosaik aljassága s a felszabadulás Lajos ellenőrzése alól, tette, hogy a két fivér most már szabadon és féktelenül nyilvánította érzelmeit a szerencsétlen özvegyvel szemben. Még Erzsébet sem viselhette sokáig ezt az életet. Amíg saját magától vontak meg minden nélkülözhetőt, alázattal tűrte, a szegényeitől megvont adományokat munkával, betegápolással, jó szóval igyekezett pótolni egyideig. De a két gróf már arra számított, hogy ha Erzsébetet Herman fia jogairól való lemondásra kényszerítik, maguk tehetik fejükre Thüringia koronáját, — csakhogy itt Erzsébet anyai ösztöne fellázadt s elhagyta a várat, hogy keressen valakit, aki síkraszáll érte s gyermekei jogaiért.

Kimondhatatlan szomorúsággal indult le a Wartburgból egy komor, szürke téli alkonyaton, azon az úton, amelyen annyiszor járt a régi boldog időkben derűs szívvel és adakozó lélekkel. Most elhagyatott volt és szegény; fog-e akadni hajlék, amely befogadja?

És megismétlődik az a keserves út, melyet Jézus anyja tett meg valaha régen egy decemberi éjszakán: ajtóról ajtóra ugyanazt az elutasító választ kapja, ha bekopog. Eisenach városában senkinek sincs helye az elűzött fejedelemasszony számára, míg végül egy szegényes vendéglő rozzant istállójában talál pihenőt.

Kínzó gondolatokkal dőlt végig Erzsébet a kamra szalmáján, szomorú bolyongása végén. De egyszerre felemelte fejét. A közeli ferencesek kolostorában hajnali imára szolt a harang s a fejedelemasszony átment a kápolnába. — Uram, — hajtotta le alázatosan a fejét, — ha az Üdvözítő megpihenhetett egy ócska istálló szalmáján, nekem sem szabad zúgolódnom ezért. Áldott legyen a Te neved mindenért, amit szenvedek s amivel közelebb jutok minden erények forrásához és teljességéhez: Tehozzád!

Aztán visszatért az istállóba, itt találtak rá udvarhölgyei, akik elhozták gyermekeit s szánalommal kérdezősködtek, mitévő lesz most. Erzsébet hálás szívvel egyezett bele két legkedvesebb hölgyének, Isentrudnak s gyermekkori pajtásának, Juttának ajánlatába, akik vele akartak maradni s megosztani sorsát, bármi legyen is az. Aztán újra nekiindult a grófné, hogy szállást keressen, de senkisé fogadta be, csak egy jólelkű öreg pap. Ám másnap onnan is távozniok kellett, mert Erzsébet parancsot kapott a várból, hogy hagyja el menedékhelyét s egy eisenachi úrhoz költözzék. Fűtetlen szobában dideregte át ott az éjet gyermekeivel együtt, a derék paphoz sem mehetett vissza, nehogy bajba döntse s így újra az ócska istállóval kellett megelégednie.

Kimondhatatlan nélkülözések közt találta őt nagynénjének, a kitzingeni bencés apácák főnökasszonyának szívélyes meghívása. Ott a kolostorban, ha nem is rangjához méltó, de helyzetében elviselhető ellátást talált gyermekeivel együtt s mély ragaszkodással és hálával köszönte ezt meg Matild apátnőnek, mikor két hónappal később Bottensteinba költözött, Egbert bambergi püspöknek, anyja fivérének in-

tézkedésére. Második leánykáját, a kis Zsófiát azonban Matild gondjaira bízta, avval az ígérettel, hogy nem fogja ellenezni, ha a gyermek később be akarna lépni a szerzetbe.

Alig helyezkedett el Bottensteinban, mikor híre járt, hogy a szentföldi lovagok Németországhoz közelednek Lajos gróf holttestével. Reinhardsbrunnban történt a temetés, amely ismét felzaklatta Erzsébet megcsendesült lelkét. De mintha Zsófia fejedelemasszonynak s a két fivérnek is eszébe jutott volna a koporsó előtt, hogy hűtlenek és hazugok voltak a szegény fiatal halottal s azokkal szemben, akik Lajos legdrágábbjai voltak. Ebben a megrendült hangulatban nem csoda, hogy mélyen megrázta őket az a beszéd, amellyel a lovagok küldöttsége kereste fel a családot temetés után.

— Mit cselekedett ön? — fordult Henrikhez; Varilla pohárnok fia, a fiatal Varilla Rudolf, — ki tanácsolta önnek, hogy menekülésbe, szegénységbe, elhagyatottságba kergesse azt az asszonyt, akinek leghivatottabb gyámolítói önök lettek volna? Ezt a példát adta önöknek a boldogult fejedelem? Milyen lélekkel fogadjunk mi hűséget és igazságot valakinek, aki maga hűtlen és hazug?! Hogyan kívánjunk lovagjai lenni annak a fejedelmi háznak, amely becstelenséggel szennyezi be a saját nevét s egész Thüringiáét? !

A lovagok bátor és határozott fellépése nem tévesztette célját. A halott fejedelem barátai azzal a megnyugvással távozhattak, hogy Lajos gróf özvegyét és fiát sikerült jogaikba visszahelyezni. Erzsébet azonban tudta, hogy a jó viszony nem lesz tartós és valóban, rövid idő múlva újból kezdődtek a fejedelemasszony menekülését megelőző régi gáncoskodások, sértések, rágalmak. így hát megállapodott sógoraival, hogy a Lahn partján levő Marburgba költözik, amely falvaival, jövedelmeivel együtt az övé. De mind ez a jövedelem egyetlen célt szolgál Erzsébet kezében: a könyörületességet. Ahhoz, hogy egész lélekkel, fenntartás nélkül szentelhesse magát Isten és a szegények szolgálatának, meg kellett válnia gyermekeitől. így Herman a legidősebb leánykával Kreuzburgba megy, hogy rangjához méltó nevelésben részesüljön, a kis Zsófia Matild apátnő szerető gondozása alatt nevelkedik, a legfiatalabb leányka, Gertrud, pedig az aldenbergi kolostorba kerül, amelynek később apátnője lett.

Így kezdődött Erzsébet élete Marburgban. Ez az aszke-

tikus tisztaságú, szentségesen lemondó, áldozatosan résztvevő s mégis mosolygó élet, amely kórháztól-kórházra, templomból-templomba, szegénytől-szegényig vezette a ferencesek kázmzásájába öltözött angyali lelkű fejedelemasszonyt.

Mikor 1230-ban, huszonnégy éves korában az Úr kegyelmébe vetett töretlen hittel, fájdalom nélkül elpihent, Marburg és környező falvai szerető emlékezéssel őrizték léptei nyomát. Schroeckben, ahol sokszor megfordult alamiznasztogató körútjában, nincsen család, ahol valamelyik leányt ne Erzsébetnek keresztelnék. A templom homlokzata a szent asszony szobrával ékes, a Lahnberg oldalán csörgedező kis forrás az ő nevét viseli s a forrás fölött levő nagy kövön kis gödröt mutogatnak a falubéliek. Ez állítólag Erzsébet lábanyoma, aki egy napon farkasok elől menekült s a kőre lépett, hogy felhúzódhassék egy faágra. Az üreg mindig tiszta vízzel van telve, amelynek a néphit gyógyító erőt tulajdonít.

Négy esztendővel halála után szenttéavatták Thüringia elhunyt fejedelemasszonyát s avatásának megünneplésén meghatott és rajongó lélekkel vettek részt Erzsébet gyermekei és egész családja. A templomról, amelyet tiszteletére emeltek, az a legenda járja, hogy épülésének egész ideje alatt nyílt szekrényben tartották az építkezésre szánt költségeket s minden munkás szabadon vehetett ki a pénzből annyit, amennyi a járandósága volt. Ha többet vett ki, mint szabad lett volna, a felesleg éjjel csodálatos módon visszakerült a szekrénybe.

Ma, hatszáz év után is sértetlenül áll a Lahn-völgy temploma. Szent Erzsébet emlékét ugyan kiúzta oltáráról a reformáció térfoglalása, de a karcsú tornyok kőbemerevült áhítata a tisztavízű forrással együtt ma is regél a magyar királyleányról, aki letette drágaköves aranykoronáját, hogy homlokára illessze a tövisszorosú vérgyöngyös, tündöklő, századokon keresztül sugárzó örök ékességét.

B. Radó Lili.